

Марина Јањић Комар и Мирјана Обретковић:

Права дејтејта – љрава човека

(„Досије“ и Удружење правника Србије за социјално право, Београд 1996, 191 стр.)

Књига *Права дејтејта – љрава човека* појавила се управо у периоду када нам свакодневни живот намеће дилеме у вези са људским правима и посебно правима детета. Традиционално интересовање за дете и посвећеност његовој заштити у нашој средини уобичајено су постављани у оквиру породичног, социјалног или кривичног права. Таквог карактера су бројни објављени стручни текстови и књиге. Међутим, свако ко се бави правима детета најзад је у могућности да у рукама има једну свеобухватну студију о овој теми.

Књигу чине текстови др Марине Јањић Комар и др Мирјане Обретковић (коаутор једног текста је и др Зорица Мршевић) о правима детета, који су методолошки сложени у два дела.

У првом делу аутори се баве дететом, породицом и правом, анализирајући еволуцију концепта детињства и права детета, савременим проблемима породице као људске заједнице, породицом са становишта права, аутономијом породице у светлости равнотеже између слобода одраслих и права деце и правима будућих генерација.

Други део књиге посвећен је правима детета и подељен је на шест делова: појмовно класификациони оквир права детета, права на живот и развој, права на заштиту од злоупотребе и занемаривања, права на самоодређење, права на једнак третман у правном поретку и посебна подручја заштите дечјих права.

Аутори прилазе питањима мултидисциплинарно, укључујући драгоцену сазнања филозофије, историје, социологије, психологије и права. У првом делу посебно долази до изражаја вештина да се, у неким сегментима готово поетски, одговори на питања као што су нови погледи на права деце, хуманизам и породица, морална димензија права или права будућих генерација. Права детета се, како поручују аутори, не смеју схватати само у контексту позитивног права већ се мора ићи даље, све до схватања слободе као такве а у вези са временом у коме живимо. У том смислу, људска права, а тако и права детета, посматрају се као нешто више од пуког, макар и достојног, опстанка. Сам живот човека је виђен у светлу богатих духовних садржаја, који, ако се остваре, чине битан део слободе. Др Марина Јањић Комар тако и пише: „Изгледа да се баш у наше време поставља ово питање: какав живот је вредан живљења тако да живот сам по себи има смисла; другим речима, каква је то воља која поставља границе људском уму.“

Правима детета аутори такође прилазе са мултидисциплинарног становишта, с тим што се сада детаљније баве међународним правом, а пре свега Конвенцијом о правима детета донетом у окриљу Уједињених нација, и домаћим законодавством. Уз то, често је примењен и упоредноправни метод анализирања појединих

права. Свако од права посматрано је у суштинском смислу и анализирани су појам и садржај, а затим и контекст остваривања права. Како произлази из саме Конвенције, тако и ови аутори породицу сматрају битним елементом у остваривању права детета, а државу као основну институцију помоћи породици. И у случају кршења права детета, највећа одговорност опет лежи на породици и држави. Наравно, значајну улогу имају у оба случаја и школа и локална средина. Др Мирјана Обретковић посебно занимљиво обрађује тему положаја малолетника као окривљеног у кривичном поступку и расправља о малолетничком суду.

Посебно су занимљива разматрања неких нових права детета, а то су пре свега грађанска и политичка права, која су доскоро сматрана привилегијом одраслих. Право на информисање, право на приватност, право на слободу мишљења, право на удруживање и мирно окупљање чине се многим као права потпуно непримењена деци, а у праву на приватност детета често се види велика опасност по ауторитет родитеља.

Најзад, питање односа родитеља и детета суштинско је у остваривању многих његових права. Тај однос се често манифестује кроз сукоб, а проширује се на добро познати појам сукоба генерација. Аутори се у оба дела често враћају овом питању и баве се њиме у суштинском смислу. Наиме, слика света коју старија генерација преноси на млађу јесте, како каже др Марина Јањић Комар, „претпостављена и важећа, те је тако незадовољство постало битан елемент генерацијске везе“. И стварно, не можемо да не поставимо питање да ли је могуће да једино старија генерација, односно држава (тј. друштво) знају шта је за дете добро а да оно само ништа о томе не зна. Зато је питање слушања детета и уважавања његовог мишљења једно од суштинских за промену дискриминаторског односа према детету и посматрања детињства као ирационалне, неодговорне и помало несвесне фазе у човековом развоју.

У нашој средини се у овом тренутку осећа велика потреба за сазнањима која нам ова књига пружа. Било да је реч о истраживачима, службеницима у администрацији, центрима за социјални рад, судијама, адвокатима, тужиоцима, просветним радницима, активистима у невладиним организацијама или о самим родитељима, потребно је да се понекад, у свом раду са децом или у односу са децом, зауставе и упитају шта је у основи проблема са којим се суочавају. Сигурна сам да ће их реченице из ове књиге навести на размишљање, а и дати им многе одговоре. Ова књига, без обзира на потенцијални круг читалаца који сам имала у виду, није популарна у смислу да ће бити лако разумљива потпуном лаику. Најзад, намера аутора је и била да се права детета осветле са стручног аспекта и на високом научном нивоу, у чему су и успели.

Невенка Вучковић Шаховић